

مرکز پژوهش‌های مجلس گفته حدود ۲۴ میلیون دستگاه خودرو در اختیار ۲۷ میلیون خانوار است و ۷۶ درصد خانوارهای فاقد خودرو از سفر محروم شده‌اند.

تنها ۱۸ درصد مستاجران سفر رفته اند!

ررسی نسبت هزینه‌های تفریح و سرگرمی به هزینه کل در سید مصرفی خانوارهای شهری نشان می‌دهد طی سال‌های گذشته هزینه‌های تفریح و سرگرمی با کاهش قابل توجهی روبه رو بوده به طوری که سهم هزینه‌های مربوط به تفریح و سفر از ۰.۷۱ درصد سال ۱۳۹۰ به ۰.۳۸ درصد در سال ۱۴۰۰ رسیده است.

به گزارش اسپادانا خبر و به نقل از مرکز پژوهش‌های مجلس، براساس توصیه سازمان جهانی گردشگری اولین قدم برای برون رفت صنعت گردشگری بعد از بحران کرونا، توسعه و حمایت از گردشگری داخلی در کشورها است. حال با پشت سر گذاشتن سال ۱۴۰۰ به عنوان یکی از بحرانی‌ترین سال‌ها برای گردشگری ایران و جهان تدابیر جدی متولیان امر در جبران رکود و بهره مندی اقبال‌نامه جامعه از سفر و مزایای گردشگری داخلی ضروری به نظر می‌رسد.

انتقاد نسبت به غفلت مرکز آمار و وزارت گردشگری

طی سال‌های گذشته ارائه نظام آماری گردشگری از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مورد غفلت قرار گرفته است. مرکز آمار ایران نیز بعد از پایان دوران بیماری کرونا آمار رسمی از داده‌های گردشگری ارائه نکرده است. گردشگران داخلی ایران در سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۹۳ هزار و ۸۹۴ میلیارد تومان هزینه کرده بودند که این رقم نسبت به سال قبل از آن با افت ۷.۳۹ درصدی مواجه بوده است. دلیل این افت نیز اوج گیری بیماری کرونا در آن سال است. بعد از سال ۲۰۲۰ گردشگری داخلی روند رو به رشدی را طی کرد به طوری که در سال ۲۰۲۱ هزینه کرد گردشگران داخلی ایران ۴۸.۹ درصد رشد داشته و به ۱۳۹ هزار و ۷۷۲ میلیارد تومان رسیده است. درحالی که براساس آمارها چشم انداز هزینه‌های گردشگری داخلی در سراسر دنیا روند رو به رشدی را نشان می‌دهد ایران نیز تحت تأثیر روند جهانی قرار دارد.

۷۰ درصد خانوارهای ایرانی سال ۱۴۰۰ سفر نرفتند

براساس نتایج آمارگیری از گردشگران ملی مرکز ملی آمار ایران در سال ۱۴۰۰ از جامعه ۲۶ میلیون و ۳۰۲ هزار نفری خانوار کشور حدود ۷۰ درصد از آنان در سال ۱۴۰۰ سفر نرفته و تنها هفت میلیون و ۷۸۸ هزار خانوار معادل ۳۰ درصد خانوارهای کشور در این سال به سفر رفته اند. از سوی دیگر نگاهی به تعداد سفرهای بومی اعضای خانوار برحسب سفر با اقامت شبانه یا بدون اقامت شبانه نیز نشان می‌دهد، در سال ۱۴۰۰ حدود ۴۲ درصد سفرها با اقامت شبانه و ۵۸ درصد بدون اقامت شبانه بوده که البته درصد خانوارهای سفر رفته در طول سال ۱۴۰۰ از بهار ۱۳۹۸ کمتر است. روند سفر ایرانیان نشان می‌دهد همزمان با افزایش جمعیت میزان سفرها نیز با افزایش نسبی همراه بوده است که با شیوع کرونا این روند متوقف شد اما با بررسی آمار سفرهای نوروزی در سال ۱۴۰۲ مشاهده می‌شود سفرها روند افزایشی نسبت به دوران کرونا به دست آورده است به طوری که طبق گزارش دبیر ستاد مرکزی هماهنگی خدمات سفر در سال ۱۴۰۲ از ۲۵ اسفندماه سال ۱۴۰۱ تا ۱۵ فروردین ماه سال ۱۴۰۲، در مجموع ۱.۵۷ میلیون نفر شب اقامت ثبت شده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۷ درصد

رشد داشته است. بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ در کل از نظر کمیت به جز ایام محدودیت‌های بیماری کرونا گردشگری داخلی در ایران رو به افزایش بوده که بر مبنای داده‌های موجود، سرانه سفرهای خانوارها چند برابر شده است. با این حال افزایش کمیت سفر را نمی‌توان نشانه موفقیت یا بهبود شرایط دانست. متوسط هزینه‌های غیرخوراکی خانوار ایرانی شهری از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۹ روند صعودی را طی کرده اما شتاب رشد هزینه‌های فراغتی، شامل تفریح و سرگرمی، هتل، مسافرخانه، مسافرت‌های دسته جمعی کمتر بوده است. به عبارتی نسبت هزینه‌های فراغتی به هزینه‌های غیرخوراکی سالیانه خانوار با کاهش روبه‌رو بوده و سید فراغتی خانوار با تغییر معناداری روبه‌رو شده است. از سوی دیگر بررسی هزینه‌های اختصاص یافته به تفریحات و سرگرمی نسبت به هزینه‌های هتل، مسافرت‌های جمعی، رستوران و مراکز اقامتی نشان از کاهش هزینه‌های سفر به دلیل گران بودن استفاده از امکانات خواب و خوراک در اقامتگاه است به عبارتی با توجه به مشکلات اقتصادی و اولویت بندی‌های موجود در سید خانوار جامعه ایرانی هزینه فراغت جزء گزینه‌هایی است که با تشدید چالش‌های اقتصادی زودتر از دیگر موارد کاهش پیدا می‌کند.

هزینه تفریحات دهک دهم، ۴۰ برابر دهک اول

همچنین شواهد نشان می‌دهد که وضعیت هزینه‌ها در دهک‌های مختلف متفاوت است. خانوار روستایی و دهک‌های ضعیف‌تر تحت تأثیر بیشتر فشار اقتصادی طی سال‌های اخیر سهم کمتری از هزینه سید خانوار را به تفریحات و سفر اختصاص داده‌اند. بهترین توصیف برای وضعیت موجود را می‌توان در ۸.۳۹ برابر بودن هزینه‌های تفریحات دهک دهم نسبت به دهک اول یافت.

توزیع نابرابر سفر برای خانوارها

افزایش سرانه گردشگری داخلی بیشتر به خانوارهایی تعلق گرفته که قبلاً هم به سفر رفته‌اند لذا سازوکارهای توزیع سفر برای خانوارها به گونه‌ای صورت نگرفته است که در دسترس همگان قرار گیرد. این درحالی است که از میان آمار کلی اقامت در بازه ۲۵ فروردین ماه سال ۱۴۰۱ الی ۱۵ فروردین ماه ۱۴۰۲ رقمی بالغ بر ۱۱ میلیون و ۶۰۰ هزار شب اقامت، در مراکز اقامتی رسمی ثبت شده، که رشدی را نسبت سال گذشته نشان نمی‌دهد. همچنین میانگین ضریب اشغال اقامتگاه‌های رسمی در تعطیلات نوروز نیز حدود ۶۶ درصد بوده که به دلیل شرایط اقتصادی و فقدان برنامه به منظور افزایش سطح اشغال اقامتگاه‌ها رشد سفرهای غیرسازماندهی مشاهده شده است با این شرایط سفرهای غیرسازماندهی کمکی به بهبود وضعیت اقتصاد صنعت گردشگری نمی‌کند.

هشدار نسبت به کاهش سفر و تفریح و حذف آن از سید هزینه‌ای خانوارها

کاهش سفر و تفریح و حذف آن از سید هزینه‌ای خانوارها می‌تواند تبعات اقتصادی برای مراکز جاذبه گردشگری و تبعات اجتماعی و روانی برای خانوارها و جامعه داشته باشد چرا که خانوارها به میزانی که هزینه‌های سفر خود را کاهش می‌دهند سهم قابل توجهی از نشاط خود را نیز از دست خواهند داد.

تنها ۲۳ درصد از سفرها با وسایل نقلیه عمومی است

حدود ۷۷ درصد از مسافران در سفرهای خود از وسایل نقلیه شخصی استفاده می‌کنند، ۶۸ درصد از وسیله نقلیه متعلق به خود به علاوه ۹ درصد وسیله نقلیه شخصی متعلق به دیگران است و تنها ۲۳ درصد از سفرهای مسافران توسط وسایل حمل و نقل عمومی است.

سهم ناچیز سفرهای با هواپیما و قطار در گردشگری

البته این موضوع در حوزه‌های حمل و نقل عمومی هم دارای توازن نیست، چنان که سواری‌های کرایه ۱۴.۷ درصد، اتوبوس و مینی بوس ۲.۴ درصد، هواپیما و قطار نیز سهم ۸.۰ و ۵.۰ درصدی دارند. این درحالی است که موقعیت سرزمینی کشور و ظرفیت‌های حمل و نقلی داخلی و بین‌المللی در جابه‌جایی مسافر و کالا ویژگی‌های برجسته‌ای دارد، از این رو توجه جدی به بخش‌های جاده‌ای، اتوبوس و سواری‌های عمومی، و حمل و نقل ریلی و ناوگان هوایی ضروری به نظر می‌رسد. در شرایطی که به حوزه حمل و نقل عمومی متناسب با نیاز توجه نشده و از جنبه دیگر به دلیل انعطاف پذیری استفاده از خودرو شخصی در طول سفر و بهره‌مندی از جاذبه‌های مسیر و مقاصد میانی سبب شده نحوه استفاده مردم از وسایل حمل و نقلی نیز تغییر کند. در این شرایط آمارها حکایت از استفاده عمده افراد از وسایل نقلیه شخصی است.

سال ۱۴۰۱ فقط نیمی از هواپیماها عملیاتی بودند

به دلیل افزایش قیمت‌های بلیت هواپیما نسبت به درآمد خانوار ایرانی خصوصاً در سال ۱۴۰۲ بسیاری از افشار از حمل و نقل هوایی بی بهره هستند. همچنین تعداد ناوگان ثبت شده کشور در سال ۱۴۰۱ معادل ۳۴۴ عدد بوده که به گفته رئیس سازمان هواپیمایی کشور از میان آنها فقط حدود ۱۷۳ فروند عملیاتی هستند.

هشدار نسبت به تعطیلی هواپیماهای مسافربری در صورت نبود صرفه اقتصادی

در مجموع دسترس پذیری سفر افشار جامعه نیازمند تدابیر حمایتی از سمت عرضه و تقاضاکننده است. فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران در بخش حمل و نقل مانند سایر بخش‌ها و بنگاه‌های اقتصادی بر مبنای هزینه و فایده پایدار فعالیت می‌کنند.

در صورتی که توجیه اقتصادی در این باره وجود نداشته باشد این بخش در معرض تعطیلی قرار خواهد گرفت لذا این حوزه نیازمند برنامه ریزی جهت افزایش جذابیت حضور بخش خصوصی و افزایش بهره وری و ضریب اشتغال در مقاطع غیراوج سفر با ساز و کار مبتنی بر مشارکت بخش خصوصی است. در طی دهه گذشته، به جز ایام محدودیت‌های کرونا، همواره تعداد سفرهای داخلی دارای تغییرات محسوس بوده است. این تغییرات مثبت موجب افزایش تعداد سفرهای داخلی شده، اما با پیامدهای منفی نیز همراه بوده است. برای مثال با هجوم یکباره گردشگران و اشباع ظرفیت‌های خدماتی، گردشگران از خدمات با کیفیت محروم می‌شوند و در انتخاب دوباره همان مقصد دچار تردید خواهند شد. یا ایجاد شوک‌های حمل و نقل به استان‌ها، خصوصا استان‌های شمالی، و توقف روند معمول استفاده از خدمات شهری موجب ازدحام و کاهش کیفیت زندگی ساکنین محلی و گردشگران شده است. در حالی که تمایل خانوار به استفاده از حمل و نقل عمومی، به نسبت وسایل شخصی، بسیار پایین است. در بسیاری از زمان‌های سال با شروع تعطیلات عدم پاسخگویی زیرساخت حمل و نقل کشور به نیازهای سفر خانوار مشاهده می‌شود. در واقع زیرساخت‌های فعلی حمل و نقل کشور پاسخگوی انتظارات و تقاضای انباشته گردشگری نبوده است. با بررسی بهار سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۴۰۰، استان‌های خراسان رضوی، مازندران، تهران، گیلان، فارس و اصفهان در صدر استان‌های گردشگری ایران با اقامت شبانه بوده و تقریبا سهم حدود ۵۰ درصدی از کل سفرهای داخلی را داشته‌اند. در مقابل خراسانی شمالی، ایلام، سمنان، چهارمحال بختیاری و یزد از نظر تعداد سفرهای انجام شده با اقامت شبانه در بهار سال ۱۳۹۲ در رده پایین آمار قرار دارند و تقریبا سهم ۱۰ درصدی از کل سفرهای داخلی با اقامت شبانه را به خود اختصاص دادند، البته در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ سهم بسیاری از استان‌ها در جذب گردشگران تغییر کرده، به طوری که استان‌های بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، خراسان جنوبی و سمنان جایگزین استان‌های دیگر در ردیف پایین سفرهای داخلی با اقامت شبانه را در سال ۱۴۰۰ شدند و تغییراتی در سهم میزان اقامت شبانه استان‌های میانی نمودار رخ داده است.

۷۶ درصد خانوارهای فاقد خودروی شخصی، از سفر محروم شده‌اند

در سال ۱۴۰۰ از مجموع حدودا ۲۶ میلیون و ۳۸۴ هزار خانوار ایرانی، ۲۲۱،۷۸۸،۷ خانوار سفر رفته اند و از خانوارهای فاقد خودروی شخصی صرفا ۲۴ درصد فرصت تجربه سفر را داشته اند بنابراین ۷۶ درصد از خانوارهایی که فاقد خودروی شخصی بوده اند از خدمات سفر نیز محروم شده اند.

۲۴ میلیون دستگاہ خودرو در اختیار ۲۷ میلیون خانوار قرار دارد

این در حالی است که نزدیک به ۵۰ درصد خانوارهای ایرانی فاقد خودروی شخصی هستند و حدود ۲۴ میلیون دستگاہ خودرو در اختیار ۲۷ میلیون خانوار قرار دارد. این وضعیت مؤید نابرابری در توزیع خودرو در میان دهک‌های مختلف جامعه و اثرپذیری شاخص دسترس پذیری گردشگری از دسترس پذیری خودروی شخصی است.

سرپرستان با مشاغل غیردولتی یا کارفرما بیشترین میانگین هزینه کرد را در سفر دارند

متغیرهای میزان درآمد، سن و تحصیلات سرپرست خانوار، با میزان هزینه کرد به ازای هر نفر هر شب در سفر، دارای همبستگی مثبت است. سرپرست خانوار با مشاغل غیردولتی یا کارفرما نیز بیشترین میانگین هزینه کرد را در سفر دارند. در این بین کارکنان بخش‌های دولتی و عمومی نیز به دلیل امکان اقامت در تأسیسات دستگاہ‌های مرتبط فرصت بالاتری در بهره مندی از گردشگری داخلی را دارا هستند.

تنها ۱۸ درصد مستاجران سفر رفته اند

نگاهی به سفرها از زاویه مالکیت محل سکونت خانواده‌هایی که در سال ۱۴۰۰ سفر داشته اند نشان می‌دهد با تقسیم بندی محل زندگی افراد به سه دسته شخصی، استیجاری و سایر (سازمانی)، ۸۲ درصد از سفرها توسط خانوارهایی با محل سکونت شخصی یا سازمانی صورت گرفته و تنها ۱۸ درصد از مسافران افراد مستأجر بوده اند؛ بنابراین دارا بودن محل سکونت به عنوان یکی از شاخص‌های تمکن مالی خانوار، سهم خود در دسترس پذیری خانوارها به گردشگری داخلی را نشان می‌دهد. در مجموع این یافته‌ها نشان می‌دهد که بخش‌های کارگری، دهک‌های کمتر برخوردار و محروم جامعه نیازمند توجه بیشتر سیاستگذاران برای تسهیل گری دسترس پذیری به گردشگری داخلی هستند.

دسترسی به سفر برای اقشار کم برخوردار سال به سال کمتر می‌شود

درحالیکه گردشگری حق تمام اقشار جامعه است شواهد نشان می‌دهد که دسترس پذیری به آن برای اقشار کم برخوردار سال به سال کمتر می‌شود. براساس آمار و بررسی‌های موجود با وجود اینکه مراکز اقامتی سطح بالا به دلیل بهره مندی خانوار برخوردار و گردشگران خارجی، ضریب اشتغال نسبتا مساعدی داشتند، مراکز اقامتی متوسط و پایین، ضریب اشتغال نزولی داشتند. با این وجود، مجموع اقامت در هتل‌های کشور در تعطیلات توریست سال ۱۴۰۲، نسبت به نوروز سال ۱۴۰۱ با کاهش ۱۳ درصدی مواجه بوده است. این در حالی است که سهم ارائه خدمات به خانوارهای ایرانی در فضاهای خدماتی کوچک تر، از جمله اقامتگاه‌های بوم گردی یا خانه مسافرها، در کشور نسبت به هتل‌ها بیشتر است. برنامه ریزی جهت به کارگیری ظرفیت کامل هتل‌های سطح متوسط و پایین از یکسو و استفاده از ظرفیت‌های اقامتگاه‌های بوم گردی به منظور بهره برداری دهک‌های پایین و متوسط، امری ضروری است.

هزینه تامین غذا و مکان در ۱۴۰۲ رشدی ۱۱۳ درصدی داشت

براساس گزارش هزینه و درآمد خانوار کل کشور مرکز ملی آمار، در سال ۱۴۰۲ هزینه تمام شده یا بهای تولید و ارائه خدمات تأمین مکان و غذا در یک سال منتهی به بهار سال ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۱۳ درصد رشد داشته است. این میزان رشد قیمت تمام شده بخش خدمات اثر مستقیم بر قیمت مصرف کننده خدمات از جمله بالارفتن هزینه‌های سفر دارد و عملاً باعث شده تا بسیاری از خانوارهای دهک‌های پایین جامعه از رفتن به سفر محروم شوند.

تغییر الگوی سفر و یا محرومیت از آن در دهک‌های برخوردار

در تابستان سال ۱۴۰۲ با افزایش قیمت بلیت هواپیما و کمیاب شدن آن، فشار هزینه‌های سفر برای خانوار دهک‌های متوسط و بالا هم بیشتر شده که این امر سبب می‌شود بخش گردشگری و خدماتی کشور دچار آسیب‌های جدی شوند و بسیاری از دهک‌های برخوردار نیز ناچار به تغییر الگوی سفر و یا محرومیت از آن شوند. بررسی نسبت هزینه‌های تفریح و سرگرمی به هزینه کل در سبد مصرفی خانوارهای شهری نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ این نسبت با کاهش قابل توجهی روبه رو بوده است. در این شرایط گردشگری داخلی تحت تأثیر روند منفی هزینه‌های تفریح و سرگرمی قرار گرفته، به طوری که سهم هزینه‌های مربوط به تفریح و سفر از ۷۱٪ در سال ۱۳۹۰ به ۳۴٪ در سال ۱۳۹۹ و به ۳۸٪ در سال ۱۴۰۰ رسیده است.

۶۵ درصد از سفرهای با اقامت شبانه با نیت دیدار دوستان و آشنایان انجام گرفته

بررسی سفرهایی سال ۱۴۰۰ با اقامت شبانه نشان می‌دهد ۶۵ درصد از سفرهای با اقامت شبانه با نیت دیدار دوستان و آشنایان انجام گرفته و به تبع هزینه‌های بابت اقامت در منزل دوستان و بستگان پرداخت نشده است. ۷۶ درصد اقامت در سفرهای با اقامت شبانه فارغ از نیت خانوارها از سفر خانه بستگان و آشنایان بوده که سهم غالب را در میان انواع دیگر اقامت دارد به طوری که در رتبه‌های بعدی ویلا و آپارتمان شخصی با ۱۲ درصد، ویلا و آپارتمان اجاره‌ای با ۶٪، اقامتگاه عمومی ۳ درصد و اقامتگاه‌های سازمانی و چادر و کمپ هرکدام با سهم ۱ درصدی حضور دارند. در واقع بخشی از آمار متناسب به اقامت در خانه بستگان و آشنایان ناشی از مسائل فرهنگی خانوار ایرانی است. شرایط موجود اگرچه موجب استحکام روابط خانوادگی شده و امری پسندیده به حساب آید، اما مؤید دسترس پذیری ضعیف خانوارها به اقامتگاه‌ها و الزام به کاهش هزینه هاست.

خانوارهای استان‌های مرکزی نسبت به سایر استان‌ها به خدمات گردشگری دسترسی بیشتری دارند با کاهش قدرت خرید خانوارها همچنان خانوارهای استان‌های مرکزی نسبت به سایر استان‌ها به خدمات گردشگری دسترسی بیشتری دارند. این موضوع به دلیل وجود زیرساخت‌های بهتر گردشگری در استان‌های مرکز کشور رخ داده است؛ لذا توسعه زیرساخت‌های استانی در دسترس پذیر کردن منطقه‌ای خانوارها به گردشگری داخلی اثر زیادی دارد.

گفتنی است این گزارش به بررسی وضعیت سالمندان، معلولان نیز پرداخته است. احتمال افزایش سفرهای داخلی به دلیل گرانی ارزهای خارجی

سفرهای ایرانیان، کوتاه‌تر و کم هزینه‌تر می‌شود

در بچگون سفر به بخشی از سبک نوین زندگی ایرانیان تبدیل شده شرایط اقتصادی رکود تورمی حاکم بر جامعه بیشتر از آنچه اصل سفر را دستخوش تغییر کند، ساختار سفر را تحت تأثیر قرار داده است. یعنی سفرهای داخلی ایرانیان را به سفرهای درون استانی با دوره اقامت کوتاه‌تر و کم هزینه‌تر تبدیل کرده است. همچنین پیش بینی می‌شود به دلیل ناترازی ارزهای بین المللی در برابر ریال، بخشی از سفرهای برون مرزی ایرانیان به سفرهای داخلی تبدیل شود و این ملاحظه می‌تواند سهم سفرهای داخلی را افزایش دهد.

برچسب ها: [تورم](#) [1]

[فقر](#) [2]

[گرانی](#) [3]

[حقوق شهروندی](#) [4]